

Geneza *Krzyżaków* Henryka Sienkiewicza

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń zna podstawowe informacje z biografii H. Sienkiewicza. Zna cechy gatunkowe powieści historycznej i powieść *Krzyżacy* (treść, geneza, fakty historyczne związane z opisanymi w niej wydarzeniami).

Uczeń zna obraz Jana Matejki *Bitwa pod Grunwaldem*.

b) Umiejętności

Uczeń nazywa cechy charakterystyczne powieści historycznej i potrafi je wskazać w omawianej lekturze. Analizuje utwór malarski i potrafi określić role, jakie może on spełniać. Identyfikuje przyczyny, które złożyły się na decyzję Sienkiewicza o napisaniu *Krzyżaków*.

2. Metoda i forma pracy

Metoda podająca: jeden z uczniów prezentuje w formie krótkiego referatu najważniejsze fakty dotyczące życia i twórczości Henryka Sienkiewicza. Nauczyciel wprowadza uczniów w społeczno-polityczną atmosferę 2. połowy XIX stulecia. Przedstawia cechy gatunkowe powieści historycznej.

Metoda oglądowa: wspólne oglądanie *Bitwy pod Grunwaldem* Jana Matejki. Uczniowie opowiadają o swoich wrażeniach i starają się zrozumieć emocje, jakie towarzyszyły oglądaniu tego płótna ponad sto lat temu w czasie zaborów.

Metoda problemowa: poszukiwanie genezy utworu; zapisanie wniosków i spostrzeżeń.

3. Środki dydaktyczne

1. Reprodukacja *Bitwy pod Grunwaldem* J. Matejki.
2. Słownik terminów literackich.
3. Film *Krzyżacy* w reżyserii Aleksandra Forda.

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

Krótką notką biograficzną dotyczącą życia i twórczości Henryka Sienkiewicza.

b) Faza realizacyjna

Wprowadzenie uczniów w rok 1878.

Uczniowie oczami wyobraźni uczestniczą w odsłonięciu *Bitwy pod Grunwaldem*, odczuwają siłę obrazu głoszącego bohaterstwo i patriotyzm narodu polskiego, spoglądają na H. Sienkiewicza, który również oglądał obraz.

Przypomnienie faktów historycznych dotyczących bitwy pod Grunwaldem (data bitwy, uczestnicy, powody, znani bohaterowie).

Odszukiwanie na obrazie poszczególnych postaci biorących w niej udział.

Uczniowie ponownie wyobraźnią wracają ku czasom Sienkiewicza. Widzą pisarza

owładniętego chęcią namalowania bitwy nie farbą, lecz słowem.

Wskazanie na inny możliwy powód chęci napisania *Krzyżaków* – podjęcie próby stworzenia lepszego i wierniej oddającego przedstawione dzieje utworu od powieści J. I. Kraszewskiego *Krzyżacy 1410*.

c) Faza podsumowująca

Zebranie wiadomości z lekcji:

Określenie genezy utworu.

Co to jest powieść historyczna?

Tradycje literackie.

Inspiracje twórcze.

5. Bibliografia

1. Jasienica P., *Polska Piastów, Polska Jagiellonów*, Warszawa, PIW 1979.
2. *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, Warszawa, PWN 1985.
3. Samsonowicz H., *Krzyżacy*, Warszawa, Agencja Omnipress 1988.
4. Sienkiewicz H., *Krzyżacy*, oprac. T. Bujnicki, Wrocław, Ossolineum 1990, BN I 270.
5. *Słownik terminów literackich*, pod red. J. Sławińskiego, Wrocław, Ossolineum 2000.

6. Załączniki

brak

7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. Uwagi do scenariusza

Zadaniem niniejszej lekcji jest przybliżenie uczniom okoliczności powstania *Krzyżaków*.

Okoliczności te odnoszą się przede wszystkim do społeczno-politycznej sytuacji, w jakiej znajdowali się Polacy po upadku powstania styczniowego. Sytuacja ta niewątpliwie musiała niepokoić tych, którym nieobojętny był los zniewolonej ojczyzny. Likwidacja wszelkiej autonomii, postępujące procesy germanizacyjne i rusyfikacyjne, niewiara społeczeństwa we własne siły i przekonanie o trwałości status quo. I oto w 1878 roku Jan Matejko maluje *Bitwę pod Grunwaldem*. Henryk Sienkiewicz zaczyna myśleć o napisaniu powieści. O tym właśnie powinna traktować lekcja oparta na niniejszym scenariuszu.